

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ ОСВІТИ ТА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.095

Ольга Башкір
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
ORCID ID 0000-0001-5237-9778

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ

У статті на основі аналізу педагогічної літератури й архівних джерел проаналізовано низку положень і постанов України 1930–1933 років, які сприяли реорганізації системи педагогічної освіти; здійснено аналіз передумов створення «єдиного» педагогічного інституту. Установлено, що реорганізована мережа вищих педагогічних навчальних закладів сприяла підготовці педагогічних кадрів, абітурієнтів, наукових співробітників; реалізації науково-дослідницької діяльності з проблем шкільництва, заходів щодо перепідготовки вчителів.

Ключові слова: освіта, реорганізація, єдиний, державний, педагогічний, інститут, структура, кафедра.

Постановка проблеми. Зміни в сучасній педагогічній освіті України зумовлені консолідацією нації та розвитком державності за зразком кращих практичних надбань світової та вітчизняної культури, історичної свідомості, яка формується під впливом накопиченого досвіду підготовки майбутніх учителів. Умовно цей досвід поділено на етапи, що визначаються соціально-економічними детермінантами, законодавчими постановами, аналіз і узагальнення яких дають змогу простежити особливості становлення й розвитку вищого педагогічного навчального закладу.

З інтеграційними процесами входження України у світовий освітній простір пов'язані часті зміни, які відбуваються в сфері вищої освіти. Ні професорсько-викладацький склад, ні студентство педагогічних вишів не можуть чітко визначитися з професійною спрямованістю «майбутніх учителів». Ще тридцять років тому переважна більшість студентів педагогічних ВНЗ була дійсно спрямована на школу. Сьогодні ж ринок праці значно розширює можливості випускників і це має бути враховано розробниками навчальних планів і програм, що дещо змінює цільову направленість вищих педагогічних навчальних закладів і робить їх конкурентоспроможними на ринку праці.

Аналіз актуальних досліджень. Ефективне здійснення реформаційних процесів системи вищої педагогічної освіти неможливе без урахування досвіду становлення та розвитку педагогічних навчальних закладів. До цього питання неодноразово зверталися вітчизняні науковці. Розробкою методологічних, теоретичних засад, шляхів оновлення педагогічної освіти займалися А. Алексюк, В. Андрущенко, А. Бойко,

В. Бондар, О. Дубасенюк, С. Каменєв, А. Капська, Н. Кузьміна, В. Луговий, О. Мороз, А. Пінкевич, В. Сластьонін, О. Сухомлинська та ін. Ґрунтовні дослідження історії професійно-педагогічної підготовки вчителя у вищій школі в Україні періоду ХІХ – початку ХХ ст. відображено в роботах В. Белашова, І. Важинського, І. Кліцакова, М. Кузьміна, Н. Рудницької та ін.

Однак, вдаючись до наявних наукових робіт, автору не вдалося послідовно відстежити процес становлення в Україні вищого педагогічного навчального закладу державної форми власності.

Мета статті: на основі аналізу освітніх постанов і архівних матеріалів систематизувати зміст реорганізаційних процесів в Україні 1930–1933 років, що сприяли створенню «єдиного» педагогічного інституту.

Методологічну основу дослідження становить утворений комплекс методів, які є методологічними орієнтирами й інструментами наукового пошуку. Зокрема, під час написання статті автором використано методи: *культурно-історичний*, що уможливив розгляд змісту педагогічної освіти як освітнього феномену, що постійно розвивається й ускладнюється водночас із розвитком суспільства; *порівняння* нормативно-правових і законодавчих документів, архівних матеріалів, наукової літератури та періодичних видань, які покладені в основу вивчення літературних джерел; *історико-структурний* метод, тобто структуризація відібраної вітчизняної педагогічної літератури і співвіднесення її з певними періодами становлення й розвитку вищого педагогічного навчального закладу; *історико-генезисний* дав змогу проаналізувати особливості розвитку педагогічного інституту, ураховуючи соціально-політичні та педагогічні чинники 1930–1933 років.

Виклад основного матеріалу. Проведення загального обов'язкового початкового навчання й ліквідація неписьменності на зламі 20–30-х років ХХ сторіччя призвели до того, що наявні в той час кадри вчителів не могли справитися з цим завданням, а існуюча мережа навчальних закладів не спроможна була в короткий термін задовольнити попит на педагогів. Також розгортання всеобучу й завдання якісного зміцнення роботи середньої школи (на основі рішення ХVІ з'їзду ВКП(б) «*Про проведення загального обов'язкового навчання в обсязі семирічки і дальший розвиток середньої загальноосвітньої школи*») поставили нові, підвищені вимоги до рівня підготовки педагогічного персоналу. Перед учителем постала вимога не лише передавати знання учням, а й виховувати їх протягом дня. Існуюча система, цільове призначення і структура вищих педагогічних навчальних закладів відставали від вимог, які ставилися до кваліфікації педагога. Вирішальним заходом, який визначив успішне подолання цього недоліку, була реорганізація системи педагогічної освіти.

На підставі положення про «*Реорганізацію мережі педагогічних навчальних установ*» від 21 лютого 1930р. в Україні розпочалися активні пошуки «єдиної» форми вищого педагогічного навчального закладу. Так,

постановою наголошено, що «розвиток педагогічної освіти в республіці повинен бути спрямованим у той спосіб, щоб протягом ближчих років остаточно організувати всі педагогічні навчальні заклади на вищі педагогічні навчальні заклади» [2].

Відомо, що напередодні реорганізації вищої школи в Україні діяло 13 інститутів народної освіти, які склалися в основному з двох факультетів (соціального виховання і професійної освіти) і низки відділень. У них навчалося близько 12 тисяч студентів. Цільове призначення цих інститутів було неосяжним. Вони готували вчителів не тільки для загальної школи, але й для професійних шкіл, викладачів іноземних мов і фізкультури для інститутів, а також працівників бібліотек, преси, дитячих позашкільних установ. Усе це відвертало увагу ІНО від їх головного завдання – підготовки вчительських кадрів [5].

Згідно реорганізації, мережа педагогічних навчальних закладів складалася з вищих педагогічних шкіл – педагогічних інститутів; середніх педагогічних шкіл – педагогічних технікумів; дворічних і однорічних педагогічних курсів. Систему вищої педагогічної освіти утворили:

1) інститути соціального виховання (створено на базі факультетів соціального виховання ІНО, займалися підготовкою вчителів-комплексників (цикловиків) для старших класів семирічної школи; термін навчання 3 роки);

2) педагогічні інститути професійної освіти (на базі факультетів професійної освіти ІНО) готували кадри для шкіл ФЗУ, технікумів, вечірніх робітничих профшкіл, робітничих факультетів, вечірніх робітничих університетів та інших шкіл і курсів для дорослих і мав факультети: а) соціальних наук із відділами: історико-економічним і літературно-лінгвістичним, б) біологічних наук, в) виробничого навчання. В окремих випадках замість факультету біологічних наук організовувалися факультети загально-технічних наук із відділами фізики, хімії та математики (термін навчання 3,5–4 роки);

3) фізико-хіміко-математичні інститути (на базі хімічних і фізико-математичних факультетів найбільших в Україні Харківського, Київського, Одеського та Дніпропетровського ІНО) готували кадри як для шкіл ФЗУ, технікумів, вечірніх робітничих профшкіл, робітничих факультетів та університетів, шкіл і курсів для дорослих, так і дослідників для народного господарства (термін навчання 4 роки);

4) інститути комуністичної освіти готували організаторів і фахівців різних галузей комуністичної освіти і поділялися на факультети: організаційно-масовий, шкільно-курсний, бібліотечний, музейний, екскурсійний (термін навчання 3,5 роки на всіх відділах, крім організаційно-масового, де навчання тривало 3 роки);

5) інститути фізкультури готували організаторів-методистів і викладачів фізкультури для технікумів і вишів (термін навчання 3 роки);

б) інститути лінгвістичної освіти готували викладачів іноземних мов для ВНЗ і технікумів та перекладачів вищої кваліфікації як західних, так і східних мов (термін навчання 3 роки).

Однак, постановою від 21 лютого 1930 року лише покладено початок змін у системі педагогічної освіти. Згідно з постановою РНК СРСР «*Устава про штатно-окладову систему оплати викладачів вищих шкіл СРСР*», з 1 жовтня 1930 року по всіх вищих школах було запроваджено штатно-окладову систему оплати викладачам. Установлено 3 посади викладачів ВНЗ: професор, доцент і асистент. Число професорів у вищих школах визначалося числом «катедр». В окремих випадках, коли кафедри об'єднували дві та більше самостійних дисципліни, можна було встановлювати посади професорів, які не керують кафедрами. Кафедри встановлювалися за основними дисциплінами ВНЗ. Проект про кафедру був розроблений методичним сектором Наркомосвіти разом із директорами педагогічних інститутів на нараді в другій половині серпня 1930 р. Положення «*Про запровадження катедральної системи у педагогічних вишах*» затверджено 10 жовтня 1930 р. [3].

Постійний контроль і керівництво з боку партійних організацій сприяли тому, що в середині 1931 р. Наркомосом УСРР були складені й видані нові типові програми для ВНЗ. Керівництво ж педагогічною підготовкою здійснювалося на основі програми педагогічних вишів, виданої 1929 року. У 1931 р. для педагогічних інститутів розроблено лише проект програми [8]. У той час існувала величезна кількість рукописних проектів організації педагогічної освіти, але жоден із них не набув чинності провідного документа. Побудовані в той час програми мали три хиби: *перша*, викликана політичними мотивами, які вирували в суспільстві проти так званої Харківської школи; *друга* – відсутність систематичного курсу педагогіки, його спрямованості на певний тип школи, індивідуальні особливості учнів; *третья* полягала у відірваності теоретичних положень педагогіки від практичного життя школи, від чого педагогіка набувала абстрактно-схоластичного характеру й не забезпечувала оволодіння майбутніми вчителями необхідними знаннями та навичками.

Постановою ЦВК СРСР від 19 вересня 1932 «*Про зв'язок навчання майбутніх спеціалістів з виробництвом, підвищення якості навчальних планів і програм*» відзначено, що виробнича практика стала обов'язковим елементом навчальної роботи педагогічних вишів. 1932–1933 навчальний рік у вищій школі України пройшов під гаслом реалізації цієї постанови, у контексті якої виникла необхідність подальшої реорганізації системи педагогічної освіти, що вимагало ґрунтовних розробок положення про «єдиний» педагогічний виш, який би поєднав у собі педагогічні профілі всієї мережі педагогічних ВНЗ.

Роботу щодо перебудови програм і методів викладання в педагогічних ВНЗ, згідно з ухвалою ЦВК від 19 вересня 1932 р., кафедра педагогіки розпочала ще до початку 1933–1934 н.р. Саме кафедра розробила структуру організації всього навчального процесу, детально зупинившись на методиці й техніці лекції, на способах поглибленої проробки матеріалу та обліку праці. Згідно ухвали, кафедра розробила положення про педагогічну практику.

У контексті означуваної проблеми варта уваги стаття викладача Харківського інституту професійної освіти, у якій він стверджує, що саме кафедра педагогіки розробляла *«Положення про єдиний педінститут»* [7]. Проект цього положення схвалено на Всеукраїнській нараді у справі педагогічної освіти на другу п'ятирічку. На заклик «бюра пролетстуду» кафедра педагогіки вищеозначеного педагогічного навчального закладу ввімкнулась у соцзмагання, прийнявши виклик кафедри педагогіки ХІНО та розгорнувши соцзмагання зі студентськими групами та викладачами.

Розробці положення сприяло також поширення загально-обов'язкового навчання в другу п'ятирічку, розгортання мережі 10-річної школи, дошкільних установ, позашкільного виховання, що вимагало підготовки великої кількості кваліфікованих педагогічних кадрів з чітко визначеними профілями та стабільною системою їхньої підготовки.

Відповідно архівних матеріалів ЦДАВО [10] у *загальній частині* положення наголошено на тому, що «єдиний педагогічний інститут» має готувати педагогічні кадри для педагогічних технікумів, робітничих факультетів і десятирічної політехнічної школи. Навчально-педагогічну роботу інститут має провадити зі студентами двох категорій: з відривом від виробництва і без відриву від виробництва. Поряд із виконанням своєї основної роботи, педагогічний інститут зобов'язаний був провадити підготовку до вступу на відповідні факультети робітників: колгоспників через робітничий факультет, тимчасові курси, консультації та заочним шляхом; через аспірантуру готувати наукових співробітників для науково-педагогічних і культурно-освітніх установ і для інститутів; здійснювати науково-дослідницьку діяльність із актуальних проблем суспільства й основних питань організації школи, перепідготовку педагогічних кадрів за планами місцевих відділів народної освіти. Місцеві ж відділи народної освіти погоджували свої плани з відповідними обласними органами.

Крім того, в обов'язки педагогічних інститутів входила методична допомога школам різних категорій, а також інститути брали участь у різноманітних методичних консультаціях при місцевому відділі народної освіти; допомога культосвітнім і господарчим установам і організаціям у розв'язанні практичних завдань; розповсюдження педагогічної, наукової та громадсько-політичної інформації серед широких верств населення.

Педагогічний інститут мав усі права юридичної особи.

У *другому розділі* «Структура педагогічного інституту» йшлося: 1) педагогічний інститут мав у своєму складі три сектори: а) денний, що обслуговував студентів, які працювали з відривом від виробництва; б) вечірній; в) заочний. Вечірній і заочний сектори обслуговували студентів, що працювали без відриву від виробництва; 2) із дозволу НКО при педагогічному інституті могли бути організовані науково-дослідницькі установи й інші наукові та навчальні організації, а також робфаки і різного роду короткотермінові курси; 3) при педагогічних інститутах дозволялося організовувати наукові секції й товариства, згідно існуючих законоположень; 4) для виконання своєї основної роботи з підготовки вчителів різних фахів педагогічний інститут мав у своєму складі такі факультети: комуністичної освіти, соціально-економічний, мовно-літературний, фізико-математичний, педолого-педагогічний, дошкільний.

Усі факультети провадили роботу по всіх трьох секторах інституту: денному, вечірньому, заочному, виконуючи при цьому організаційну й адміністративну функції; розв'язували питання постанов навчальної роботи під керівництвом навчально-методичного бюро педагогічного інституту. Факультети розв'язували також питання адміністративно-організаційного характеру щодо студентів і професорсько-лекторського складу відповідного факультету.

При факультетах існували кафедри, які обслуговували всі три сектори педагогічного інституту (у тих інститутах, де кількість лекторів із окремих дисциплін невелика (2–3), необхідно було об'єднувати під керівництво однієї кафедри декілька споріднених дисциплін).

До функції кафедр належала організація навчально-педагогічної, методичної й науково-дослідницької діяльності, а також керівництво нею. Права, обов'язки кафедр і порядок їх роботи передбачалися інструкцією «Про запровадження катедральної системи у педагогічних вишах», затвердженої НКО 1930 р.

Структура новостворених інститутів відповідала своїй педагогічній спрямованості. На момент заснування до складу, наприклад, Харківського педагогічного інституту входили кафедри: марксизму-ленінізму (проф. Сидоровіч), педагогіки (проф. Гарбуз), педології (проф. Залужний), хімії (проф. Казанський), мови (проф. Сулима), літератури (проф. Парадизький), математики (проф. Скрильов), фізики (т.в.о. Карлова), історії (проф. Подольський), КДР та позашкільної освіти (проф. Ярославенко), біологічних дисциплін (біологія, анатомія, фізіологія) (проф. Катков), військової та фізичної культури (Худобін). Усім керівникам кафедр необхідно було подати не пізніше 1 вересня 1933 р. персональний склад кафедр і не пізніше 3 вересня програми та робочі плани всіх дисциплін своєї кафедри [1].

У *третьому розділі* «Навчальна робота педагогічного інституту» було встановлено чотирирічний термін навчання. Для забезпечення

організації виробничо-педагогічної практики кожен педагогічний інститут укладав відповідні домовленості зі школами й іншими культосвітніми закладами. З метою підвищення ефективності навчальної роботи студентів інститутом провадилися залікові сесії. На заочному секторі заліки проводилися під час навчальної сесії за визначенням навчально-методичного бюро педагогічного інституту. З метою підвищення кваліфікації студентів-випускників упроваджено написання дипломних робіт із фахових дисциплін або методики їх викладання.

Четвертий розділ «Структура навчального року» передбачав: навчальний рік педагогічного інституту по лінії денного й вечірнього секторів починався 1 вересня й закінчувався 30 червня; по лінії заочного сектору рік тривав з 15 вересня по 15 липня. Заяви до вступу абітурієнти подавали з 1 червня по 15 серпня. Була встановлена п'ятиденка по 6 годин щодня на денному секторі і 3 години самостійної вечірньої роботи. На двох старших курсах денна кількість годин із лектором зменшувалася за рахунок збільшення обсягу самостійної роботи.

На заочному секторі навчальний рік встановлено було з 10 навчальних місяців (50 шестиденок) при трьох годинах щоденної самостійної роботи студентів-заочників, крім вихідних днів. Із цієї кількості часу 10 шестиденок відводилися на роботу студентів-заочників на учбових сесіях при педагогічному інституті під безпосереднім керівництвом лекторів і консультантів. Здача заліків студентів-заочників відбувалася під час сесії за певним розкладом, список дисциплін подавався студентам за два місяці до терміну здачі. Також було встановлено тривалість робочого дня під час сесії – 8 робочих годин із лектором.

У *підрозділі* положення «Система управління педагогічним інститутом» зазначено, що на чолі педагогічного інституту стояв директор, якого обирав і звільняв НКО. Директор керував всією роботою навчального закладу і ніс персональну відповідальність за його навчальну й адміністративно-господарську діяльність. Для здійснення покладених на директора обов'язків ним організовувалися комісії, що працювали тимчасово та постійно. Вводилися посади заступників директора: з навчальної частини, адміністративно-господарської, завідуючого вечірнім сектором, завідуючого заочним сектором.

Вищеподане положення лягло в основу роботи педагогічних інститутів. 10 липня 1933 р. на *колегії Наркомосвіти УРСР* було вирішено замість інститутів соціального виховання і педагогічних інститутів професійної освіти створити єдиний тип вищого навчального закладу – педагогічні інститути. Решта вищих навчальних закладів відновили університетську освіту. Постанову «Про систему готування педагогічних кадрів і мережу педзакладів на 1933–1934 н.р.» було затверджено 27 липня 1933 року [4]. Нею було накреслено таку номенклатуру профілів педагогічних кадрів: 1) вихователі

для масової мережі дошкільних установ; учителі для початкової школи; 2) викладачі основ наук, трудового політехнічного навчання, мистецтв, фізкультури й іноземних мов для II і III концентрів політехнічної школи, технікумів і робфаків; 3) вихователі і викладачі для установ дефективного дитинства; 4) робітники позашкільної освіти; 5) викладачі педагогіки та педології для середніх ланок профосвіти, а також педологи і методисти для педологічних кабінетів при школах, при досвідно-педологічних станціях і організатори-методисти дошкільної справи; 6) наукові робітники в галузі педагогічної освіти і викладачі педагогічного циклу у вишах.

У зв'язку з означуваною постановою мережу вищої педагогічної освіти України становили лише педагогічні інститути з відділами: педагогічний, дошкільний, педологічний, математичний, фізичний, хімічний, економічний, історичний, географічний, біологічний, відділ мови та літератури, а також відділ позашкільного виховання, що комплектувався з осіб з 10-річною підготовкою середньої школи. Відділи педагогічний, педологічний і дошкільний комплектувалися з осіб з 3-річним педагогічним стажем.

Станом на 1933–1934 н.р. в Україні діяли такі педагогічні інститути: Донецька область: Артемівський та Луганський; Дніпропетровська область: Бердянський, Запорізький, Криворізький, Мелітопольський, Новомосковський, Нікопольський; Вінницька область: Вінницький, Бердичівський, Подільський; Київська область: Київський український педагогічний інститут, Київський польський педагогічний інститут, Житомирський, Уманський, Черкаський педагогічні інститути, Київський інститут лінгвістичної освіти; Харківська область: Харківський, Кременчуцький, Лубенський, Полтавський, Сумський; Одеська область: Одеський, Херсонський, Миколаївський, Зінов'ївський; Чернігівська область: Чернігівський, Ніжинський, Глухівський.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, на основі аналізу архівних матеріалів і педагогічної літератури [5; 6; 7; 9] з'ясовано, що в 1930 р. в Україні виникли передумови для реорганізації системи педагогічної освіти, унаслідок чого в країні виникло 6 типів вищих навчальних закладів педагогічного спрямування: інститути соціального виховання, педагогічні інститути професійної освіти, фізико-хіміко-математичні інститути, інститути комуністичної освіти, інститути фізкультури та інститути лінгвістичної освіти.

Таке розшарування педагогічної освіти сприяло необхідності визначення чіткої спрямованості й виникненню «єдиного» педагогічного інституту, розробку положення якого доручено кафедрі педагогіки як провідної в педагогічному навчальному закладі. Унаслідок реорганізації мережі вищих педагогічних навчальних закладів 1933 р. в Україні виникло 29 педагогічних інститутів державної форми власності, діяльність яких була спрямована не лише на підготовку педагогічних кадрів, абітурієнтів, наукових співробітників, а й на реалізацію науково-пошукової роботи в

напрямі шкільництва, методичної допомоги вчителям і викладачам, педагогічної пропаганди серед населення.

Перспективними науковими розвідками в межах означеної проблеми можуть стати особливості окреслених напрямів роботи вищих педагогічних навчальних закладів України в контексті соціальних і політичних зрушень XX сторіччя, а також закономірності освітніх процесів на рівні структурних підрозділів педагогічних вишів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Ф. Р4992, Оп. 1, Спр. «Накази по інституту», Арк.119.
2. Бюлетень народного комісаріату освіти УСРР, 1930. – № 40. – С. 3.
3. Бюлетень народного комісаріату освіти УРСР, 1930. – № 43. – С. 1
4. Бюлетень народного комісаріату освіти УСРР, 1933. – № 32. – С. 4.
5. Вища школа Української РСР за 50 років : у двох частинах. – Т. I. – К. : Вид-во Київського університету, 1967.
6. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-методичний посібник. Вид. 3-є, доп. / М. В. Левківський. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. – 189 с.
7. Павловський В. Кафедра педагогіки розгортає роботу / В. Павловський // Студент революції, 1933. – № 1. – С. 24.
8. Павловський В. Основні лінії побудови програми з педагогіки для педінститутів / В. Павловський // Комуністична освіта. – 1933. – № 4. – С. 91–98.
9. Филиппов А. М. Мероприятия партии и правительства по реорганизации системы педагогического образования на Украине в годы первой пятилетки / А. М. Филиппов // Ученые записки : (Труды кафедры истории КПСС). – Харьков : Изд-во Харьковского университета, 1961. – Т. 9. – С. 156–158.
10. ЦДАВО, Ф. 166, Оп. 10, Спр. 1461 «Проект статуту єдиного педагогічного інституту та положення про адміністративно-педагогічний персонал».

REFERENCES

1. Archive of H. S. Skovoroda KhNPU, F. R4992, Ent.1, Inv. «Nakazy po instytutu», File 119.
2. *Biuleten narodnoho komisariatu osvity USSR [The Bulletin of People's Commissariat of Education of USSR]* (1930). № 40, p. 3.
3. *Biuleten narodnoho komisariatu osvity URSS [The Bulletin of People's Commissariat of Education of USSR]* (1930). №43, p.1.
4. *Biuleten narodnoho komisariatu osvity USSR [The Bulletin of People's Commissariat of Education of USSR]* (1933). № 32, p.4.
5. *Vyshcha shkola Ukrainskoi RSR za 50 rokiv [Higher School of Ukrainian SSR for 50 years]: u dvokh chastynakh* (1967). Vol. I. K: Vyd-vo Kyivskoho universytetu.
6. Levkivskyi, M. V. (2005). *Istoriia pedahohiky [The History of Pedagogy]: Navch.-metodychnyi posibnyk*. Vyd. 3-ye, dop. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka.
7. Pavlovskyi, V. (1933). *Kafedra pedahohiky rozghortaie robotu [The Department of Pedagogy broadens its work]. Student revoliutsii [Student of the Revolution], 1, 24.* (In Ukrainian).
8. Pavlovskyi, V. (1933). *Osnovni linii pobudovy prohramy z pedahohiky dlia pedinstytutiv [The Main Lines of Constructing a Program on Pedagogy for Pedagogical Institutes]. Komunistychna osvita [The Communist Education], 4, 91–98.* (In Ukrainian).
9. Filippov, A. M. (1961) *Meropriiatiia partii i pravitelstva po reorhanizatsii sistemy pedahohicheskoho obrazovaniia na Ukraine v hody pervoi piatiletki [Activities of the Party and the Government to Reorganize the System of Pedagogical Education in Ukraine in the*

years of the First Five-Year Plan]. *Uchenye zapiski [Scientific Notes]: (Trudy kafedry istorii KPSS) [The Works of the Department of KPSS History]*, 9, 156–158. Kharkov: Yzd-vo Kharkovskoho universiteta,

10. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, F. 166, Ent. 10, Inv. 1461 «Proekt statutu yedynoho pedahohichnoho instytutu ta polozhennia pro administratyvno-pedahohichniy personal» [The Project of Statutes of Single Pedagogical Institute and Provision on Administrative and Teaching Personnel].

РЕЗЮМЕ

Башкир О. Становление государственного педагогического института.

В статье на основании анализа педагогической литературы и архивных источников проанализированы положения и постановления Украины 1930–1933 годов, которые способствовали реорганизации системы педагогического образования. Осуществлен анализ предпосылок создания «единого» педагогического института. Реорганизация сети высших педагогических учебных заведений способствовала подготовке педагогических кадров, абитуриентов, научных сотрудников; реализации научно-исследовательской деятельности по проблемам школоведения, переподготовки педагогических кадров.

Ключевые слова: образование, единый, государственный, педагогический, институт, структура, кафедра.

SUMMARY

Bashkir O. The formation of State Pedagogical Institute.

A number of provisions and decrees of Ukraine for 1930–1933 has been studied on the basis of analysis of pedagogical literature and archival materials. They contributed to the reorganization of the system of pedagogical education, which had been earlier formed by thirteen Institutes of Public Education consisting of two faculties mainly and some branches. The prerequisites of the creating a “single” state-owned pedagogical institute have been analyzed, the role of departments of Pedagogy in the process of forming higher pedagogical education institutions has been determined.

Creation of six types of higher pedagogical education institutions in 1930 (institutes of social education; pedagogical institutes of professional education; physical, chemical and mathematical institutes; institutes of communist education; institutes of physical culture and institutes of linguistic education) favoured searching the purpose of each of them.

The implementation of decrees about “Staff and Rate of Salary System of Payment to Teachers of Higher Schools”, “Implementation of Department System in Higher Pedagogical Education Institutions”, “Improvement of Quality of Educational Plans and Programmes”, the provision about “Single Pedagogical Institute” into practice of the higher education institutions has been ascertained to give impetus to further reorganization of the system of pedagogical education with clearly determined structure of education institution, the nature of management, the ways of educational work, students and professional teaching staff requirements.

The creation of twenty nine education institutions in 1933–1934 academic year contributed to the training of personnel for teaching colleges, workers faculties and ten-year Polytechnic School; applicants for entering the relevant faculties through the workers faculty, provisional courses, consultations and by correspondence; research workers for scientific and pedagogical institutions and cultural and educational establishments through postgraduate course; carrying out research activities on pressing social problems, fundamental issues of school organization and retraining of teaching personnel; public and educational work.

Key words: education, reorganization, single, state, pedagogical, institution, structure, department.